

«منوچهر علی‌پور»
در بهار ۱۳۴۹ در
شهرستان تنکابن به
دنیا آمده است. پس از
گذراندن دوره‌های
ابتدایی و متوسطه،
در رشته زبان و
ادبیات فارسی موفق
به دریافت پایان‌نامه
کارشناسی ارشد

شده است.
او هم اکنون به عنوان
کارشناس نقد و
بررسی کتاب در
وزارت آموزش و
پرورش به خدمت
اشتغال دارد.
از آثاری که علی‌پور
منتشر ساخته
می‌توان این کتابها را

نام برد:
۱. جستاری در مرگ
رنگ، نشر قطره
۱۳۷۵.
۲. مست لحظه‌های
بی‌ریا (زندگی و شعر
سلمان هراتی) نشر
فردوس ۱۳۷۵.
۳. پیر پارسای بی‌هق
(توصیف در تاریخ)

بی‌هقی) نشر فردوس
۱۳۷۵.
او آثار دیگری مانند:
مژده‌گوی روز باران
(زندگی و آثار نیما
یوشیج)، مقدمه‌ای بر
آشنایی با ادبیات
کودکان، و پژوهشی
در شعر کودک را
آماده چاپ دارد.

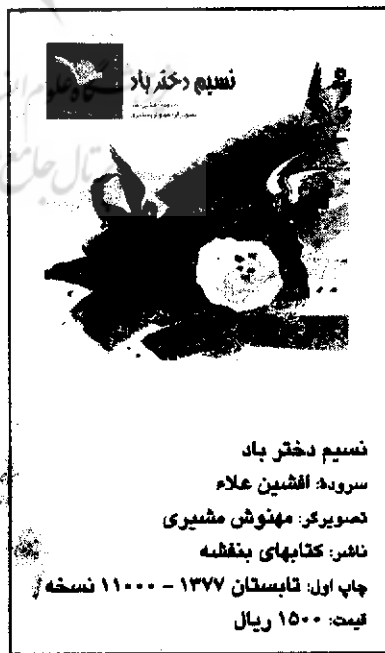
اینجانسیم دین می‌وزد

جستاری کوتاه در مجموعه شعر
«نسیم دختر باد» سروده افشین علام
منوچهر علی‌پور

پیش درآمد

اگرچه شعر کودک در گستره ادبیات دیرسال
این کهن بوم و بر به‌طور رسمی از پیشینه‌ای
بسیار غنی برخوردار نیست، اما در عصر حاضر
که عصر «کودک سالاری» است، شعر کودک بسیار
مورد توجه شاعران و صاحب‌نظران تعلیم و
تربیت قرار گرفته است.

امروزه نه تنها خواننده شعر کودک فقط کودک
نیست بلکه بزرگ‌ترها هم از آن بی‌بهره نیستند و
هر روز چندگانه با رغبت به خواندن آن می‌پردازند.
بسیاری از شاعران پس از رسمی شدن تعلیم
و تربیت و همان‌جا با آموزش و پرورش، به
سرایش شعر کودک روی آوردند و شعرهای
مانندگاری در این عرصه از خود به یادگار نهادند.
پس از انقلاب نیز به آنها از پیروان راستین شعر
کودک کاسته نشد بلکه بسیاری از شاعران به

نسیم دختر باد

سروده: افشین علام

تصویرگر: مهنوش مشیری

ناشر: کتابهای بنقله

چاپ اول: تابستان ۱۳۷۷ - ۱۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰ ریال

موسیقی لطیف است، بیشتر سود جوید، وزن‌های ریتمیک و خوش‌آهنگی مثل: مستعلن فاعلاتن فاعلاتن، مفاعلتن فاعولن و... که همه آنها از نظر موسیقی بسیار غنی هستند.

در این مجموعه، شعرهای «لطف خدا»، «افطار»، «سبب سبب ستاره» و «عموی من ابوالفضل» از جمله شعرهایی است که شاعر به موسیقی آنها توجه خاصی داشته است.

از آسمان رسیده

نسیم، دختر باد.

خدا چه هدیه‌هایی

برای ما فرستاد:

هزار دانه یاقوت؛

هزار غنچه ناز؛

هزار باغ خورشید؛

هزار چشمه آواز.

[نسیم، دختر باد، ص ۹]

همان طوری که می‌بینیم، شاعر تلاش کرده است از وزنی روان (مفاعلتن فاعولن) سود جوید تا شعر زیباتر شود و در ذهن کودک به راحتی جای بگیرد. البته ناگفته نماند علت زیبایی و رسایی این شعر از نظر موسیقی بیشتر به خاطر کوتاه بودن طول مصرع‌های آن است که این مسئله در شعر کودک یک اصل تلقی می‌شود. در شعر کودک اگر از مصرع‌های کوتاه بیشتر استفاده شود، در ذهن کودک بهتر جای می‌گیرد.

شاعر در این مجموعه، هرازگاهی از مصرع‌های طولانی بهره گرفته که قطعاً به موسیقی روان شعر کمی لطمه زده است:

هر سحرگاه وقتی که خورشید

آن سوی کوه در خواب ناز است

باید آن‌گاه برخیزم از خواب

چون که صبح است و وقت نماز است.

[همان، ص ۴]

این شعر اگرچه از وزن زیبای فاعلاتن فاعولن

کسوتش شعر کودک پرداخته و تلاش کرده‌اند با استفاده از تمام تجربه‌های پیشین، به انتشار آن دست یازند.

شعر کودک پس از انقلاب با بهره‌گیری از پیشوانه‌های اصیل فرهنگی و نیز باورهای مذهبی و ساختار شعر و شعریت شعر، از رشد چشمگیری برخوردار شده و حال و هوای آن نسبت به پیشترها، تغییری محسوس یافته است.

از جمله شاعرانی که پس از انقلاب به سرایش شعر کودک پرداخته است می‌توان آقای «افشین علاء» را نام برد. او را در گذشته بیشتر با مجموعه‌های «یک سبب بوی بهار» و «یک عالم پروانه» شناخته‌ایم و حال مجموعه تازه‌ای با عنوان «نسیم دختر باد» را پیش چشم داریم.

در این مقاله تلاشم بر این است که با نگاهی اجمالی و با جستاری کوتاه، این مجموعه را بررسی کنم و فرازها و فرودهای شعر این شاعر را بنمایانم و چشم دارم با یاری ایزد بزرگ آن‌گونه که شایسته این شاعر است، شعرش را مورد ارزیابی قرار دهم.

موسیقی در شعر

۱. موسیقی بیرونی

بی‌گمان در شعر کودک موسیقی بیشتر از هرچیز دیگری تأثیر دارد و اساساً ذهن کودک با آهنگ و موسیقی مرتبط است. شعر کودک زمانی می‌تواند تأثیرگذار باشد و در ذهن و زبان وی جای بگیرد که دارای موسیقی روان و آهنگی خوش باشد. اگر نیم‌نگاهی به شعرهای موفق ویژه کودکان ایران زمین بکنیم، بی‌تردید راز ماندگاری‌شان بیشتر موسیقی بیرونی آنها بوده است.

افشین علاء در سرایش اشعار این مجموعه به تأثیر سحرانگیز وزن آگاه بوده، بنابراین تلاش کرده از وزن‌های ساده و روان که سرشار از

می‌آید. این‌گونه است که بسیاری از صاحب‌نظران و منتقدان نقش قافیه را در شعر کودک با اهمیت می‌دانند. شاید به همین خاطر بود که نیمای نام‌آور که نخستین شعر کودک خود را در ۱۳۰۵ سروده، درباره اهمیت قافیه می‌گوید: «شعر بی‌قافیه همانند آدم بی‌استخوان است».

شاعر در «نسیم دختر باد» به اهمیت و نقش قافیه در موسیقایی‌تر کردن شعر بسیار آگاه است. لذا تلاش کرده از قافیه‌های شاد و محکم و خوش‌آهنگ سود برد. بیشتر قافیه‌های اشعار این دفتر، قافیه‌های شادی هستند که حتی حرف «روی» آن‌ها نیز مصوت است و پر از موسیقی:

شادی صبح زیبایم از اوست

او که بخشنده و بی‌نیاز است

از سحرخیزی‌ام شادمانم

این همه شادی‌ام از نماز است.

[همان، ص ۴]

واژه‌های «نماز» و «نیاز» در این شعر با یکدیگر هم قافیه‌اند و حرف «ز» نیز حرف «روی» است. می‌بینیم که این واژه‌ها، جزء واژه‌های مستحکم و جان‌دار این ابیات هستند و شاعر تلاش کرده از

افشین علاء در سرایش اشعار این مجموعه به تأثیر سحرانگیز وزن آگاه بوده، بنابراین تلاش کرده از وزن‌های ساده و روان که سرشار از موسیقی لطیف است، بیشتر سود جوید. وزن‌های ریتمیک و خوش‌آهنگی مثل: مستفعلن فع، فاعلاتن فاعلات، مفاعلهن فعولن و... که همه آنها از نظر موسیقی بسیار غنی هستند.

فعولن (= فاعلهن فاعلهن فاعلهن جمع) بهره جست اما به خاطر طولانی بودن آن، کمی از روانی و سلیسی‌اش کاسته شده است و قطعاً ذهن کودک از پذیرش اشعاری با مصرع‌های بلند و طولانی گریزان است. این‌گونه مصرع‌ها و بهره‌گیری از این‌گونه وزن‌ها در شعر کودک کاربرد زیادی دارد، ولی اگرچه (برخی شاعران خوب و موفق ممکن است از این‌گونه وزن‌ها استفاده کنند، اگر ژرف بنگریم این سروده‌ها روان و جذاب نخواهند بود. به هر روی در سرایش شعر کودک، اشعاری مانا خواهد بود که از بار موسیقایی بیشتری برخوردار باشد.

۲. موسیقی کناری

قافیه و ردیف

به طور کلی قافیه در شعر نقشی اساسی و بنیادین دارد، اما در شعر کودک این نقش دوچندان می‌شود. کودکان در دوره کودکی و زمانی که هنوز سخن گفتن را به خوبی فرا نگرفته‌اند، «قافیه بازی» را می‌آموزند.

قافیه بازی و ردیف کردن واژگان هم قافیه، یکی تفریحات و سرگرمی‌های رایج کودکان به شمار

به فراوانی کاربرد دارد و موجب غنای موسیقی معنوی شعر می‌شود. تکرار به چند شیوه در شعر تجلی می‌یابد که البته کاربرد برخی از آنها گاهی به شعریت شعر لطمه می‌زند.

افشین علاء، در سرایش اشعار این مجموعه به این آرایه تأثیرگذار، کمتر چشم داشته و فقط در مواردی معدود از آنها استفاده کرده است.

● تکرار واژه

هزار دانه یاقوت
هزار غنچه‌ی ناز
هزار باغ خورشید
هزار چشمه آواز

(همان، ص ۹)

تکرار واژه‌ی «هزار» موجب غنای موسیقی معنوی شعر شده است.

● تکرار حرف

به سوی ما می‌آیند
فرشته‌ها دوباره
به روی بال‌هاشان
سبب‌سبب ستاره

(همان، ص ۹)

شاعر با تکرار حرف «س» در مصرع آخر آرایه واج‌گرایی یا نغمه حروف را خلق کرده است که موجب غنای موسیقی شعر شده است. اگرچه تکرار خود واژه «سبب» نیز به افزایش موسیقی شعر کمک کرده است.

✎ به طور کلی قافیه در شعر نقشی

اساسی و بنیادین دارد، اما در شعر کودک این نقش دوچندان می‌شود. کودکان در دوره کودکی و زمانی که هنوز سخن گفتن را به خوبی فرا نگرفته‌اند، «قافیه بازی» را می‌آموزند.

واژه‌هایی به عنوان قافیه استفاده کند که بتواند با آنها، حرف نهایی خودش را بگوید؛ هر چند که نقش «ردیف» را نیز نباید در موسیقایی تر کردن و ارزشمندتر کردن این قافیه‌ها فراموش کرد.

مادرم، قرآن بخوان
با صدایی آشنا
آشنا مثل نسیم
مثل خواب بچه‌ها

[همان، ص ۶]

همان‌گونه که مشاهده می‌کنیم واژه‌های آشنا و بچه‌ها [ها] هم قافیه‌اند و حرف الف که مدعی است، حرف روی آنها به شمار می‌آید استفاده از این حرف به خاطر قابل کشش بودن آن در تلفظ، بار موسیقایی قافیه و در نهایت اهمیت قافیه را دوچندان کرده است.

شاعر در به کار بستن قافیه (پساوند) بسیار موفق بوده و کوشش کرده تا از قافیه‌های سست و بی‌بنیاد کمتر استفاده کند. او در این تلاش بی‌گمان پیروز بوده است.

ناگفته نماند که این شاعر در کاربرد ردیف نیز به عنوان آهنگیار قافیه موفق ظاهر شده است و هرگاه لازم دیده که باید به بار موسیقایی قافیه بیفزاید، از ردیف به عنوان آهنگیار قافیه سود جسته است:

مثل باد بی‌پروا
در شتاب بودی تو
سوی نهر می‌رفتی
فکر آب بودی تو

[همان، ص ۱۰]

واژگان «شتاب» و «آب» در ابیات بالا قافیه‌اند و حرف «ب» حرف روی آنهاست. از آنجا که حرف «روی» ساکن است، شاعر از ردیف بهره جسته و تلاش کرده از ردیفی خوش‌آهنگ استفاده کند.

موسیقی معنوی
تکرار

تکرار یکی از آرایه‌هایی است که در شعر کودک

تمامی سروده‌های افشین علاء در این مجموعه برخوردار از باورهای مذهبی بوده، اما متأسفانه گاهی شعریت شعرش را از دست داده و اشعارش به نظمی ساده تبدیل شده است!

شعر دارد. بیشتر شعریت شعرها در وجود همین تشبیهات نهفته است. در شعر کودک و نوجوان نیز از انواع تشبیه به فراوانی استفاده می‌شود. شاعران کودک ممکن است گاهی از تشبیه گسترده سود جویند و گاهی از تشبیه فشرده که نزدیک‌ترین نوع تشبیه به استعاره است. در شعر افشین علاء، گونه‌های تشبیه را می‌توان آشکارا دید.

- تشبیه گسترده
مادرم! قرآن بخوان
با صدایی آشنا
آشنا مثل نسیم
مثل خواب بچه‌ها

[همان، ص ۶]

شاعر در این شعر، آشنایی صدای قرآن خواندن مادر را به خواب بچه‌ها و نسیم تشبیه کرده است. علت نامیدن این نوع تشبیه به «تشبیه گسترده» به دلیل وجود ادات تشبیه و مشبه و مشبه به در آن است.

- تشبیه فشرده
همان‌طور که پیشتر گفته شد، تشبیه فشرده - به دلیل حذف برفراز ارکان تشبیه و نزدیکی آن به استعاره - مورد توجه بسیاری از شاعران قرار گرفته است.

[همان، ص ۱۱]

در بیت دوم نیز شاعر از تشبیه گسترده استفاده کرده که غنای این شعر و زیبایی آن به همین تشبیه مربوط می‌شود.

- تشبیه فشرده

همان‌طور که پیشتر گفته شد، تشبیه فشرده - به دلیل حذف برفراز ارکان تشبیه و نزدیکی آن به استعاره - مورد توجه بسیاری از شاعران قرار گرفته است.

شکل هنری تشبیه نیز همین تشبیه فشرده است. شاعر مجموعه «نسیم دختر باد» در سرایش شعر از این نوع تشبیه به فراوانی استفاده کرده

در این مجموعه، گاهی از تکرارهای نامطلوب استفاده شده که موجب سستی ساختار شعر شده‌اند. در شعر «لطف خدا» حرف اضافی «در» چهارده‌بار در آغاز مصرع‌ها تکرار شده که تکراری ناپسند بوده و از زیبایی شعر کاسته است:

...در قامت کوه
در چهره‌ی خاک
در غنچه گل
در چشمه پاک...

[همان، ص ۲]

صور خیال در شعر

بی‌تردید، صورت‌های خیال عاملی مؤثر در زیبایی شعر تلقی می‌شوند. به بیانی دیگر، صور خیال، شعریت شعر را به وجود می‌آورد. در شعر کودک، خیال نقش به‌سزایی دارد. کودکان در دنیای پاک و بی‌آلایش خویش از خیال بهره‌ها می‌برند. دنیای آنها دنیای صلح، آسبستی و آرامش است و خیال لطیف و ظریف آنان چنین دنیایی را برای آنها می‌آفریند.

در بررسی مجموعه «نسیم دختر باد» برخی از صورت‌های خیال را که بسامد کاربردی بیشتری در شعر کودک دارند، موردنظرم بوده و در این میان سه تشبیه، استعاره و تشخیص (جاندارانگاری) بیشتر توجه داشته‌ام.

۱. تشبیه

اساساً تشبیه و انواع آن کاربرد فراوانی در

👈 در شعرهای «مادرم! قرآن بخوان»، «افطار»، «روضه خوانی»، «عموی من ابوالفضل» شعریت و ساختار شعر در مضمون آن رنگ باخته است در حالی که شاعر می‌توانست کمی شاعرانه‌تر و ناب‌تر شعر بگوید.

است، اما از آن‌جا که بسامد کاربرد تشبیه گسترده از تشبیه فشرده بیشتر است به ذکر نمونه‌ای از این‌گونه تشبیه بسنده می‌کنم.

برادر بزرگ‌تر که باشد

تمام خانه غرق در امید است

اگر پدر دری به شهر خوبی است

برادر بزرگ‌تر کلید است

[همان، ص ۱۶]

در مصراع اول و دوم بیت دوم، شاعر از تشبیه فشرده استفاده کرده و پدر را دری به شهر خوبی دانسته و برادر را چونان کلیدی که همین دو تعبیر شاعرانه، شعریت این قطعه شعر را دوچندان کرده است.

۲. استعاره

استعاره بی‌گمان کوتاه شده تشبیه است و شعر کودک سرشار از استعاره، به بیانی دیگر، دنیای کودکان دنیای استعاره‌هاست. پس در شعر ویژه کودک نیز باید استعاره به فراوانی یافت شود.

در شعر «سبد سبد ستاره» که برای تولد حضرت رسول (ص) سروده شده شاعر تلاش کرده است تا از باورها و پشتوانه‌های مذهبی استفاده کند (در این مورد، درباره نقش باورهای مذهبی در شعر کودک سخن خواهم گفت).

هزار دانه یاقوت

هزار غنچه ناز

هزار باغ خورشید
هزار چشمه آواز

(همان، ص ۹)

هریک از این مصرع‌ها، برای خودش استعاره‌ای است. مثلاً هزار دانه یاقوت می‌تواند استعاره از ستارگان درخشان آسمان در شب تاریک باشد که چونان یاقوت در سیاهی شب می‌درخشند.

۳. تشخیص (جاندارانگاری)

تشخیص یا جاندارانگاری از جمله عناصر ادبی است که در شعر امروز کاربرد زیادی دارد، اما استفاده از آن در ادبیات کودک به ویژه در شعر کودک، نیازمند ژرف‌نگری است. کودک در زمانی که لب به سخن می‌گشاید و اشیای پیرامونش را می‌شناسد، تلاش می‌کند با هرچه که در کنارش می‌بیند، سخن بگوید.

کودک، عروسکی را به آغوش می‌گیرد و ساعت‌ها مثل هم نوع خود با آن حرف می‌زند، بازی می‌کند و به او شخصیت می‌بخشد. کودک قادر است با آسمان، ماه، ستاره، درخت، پرنده و هر آن‌چه که سخت دوستش می‌دارد، سخن بگوید. این یکی از ویژگی‌های اصلی کودکان است و این‌گونه است که جاندارانگاری به ادبی بودن شعر کودک و شعریت آن می‌افزاید و موجب غنای شعر می‌شود.

افشین علاء خود به این نکته آگاه بوده و او نیز چون دیگر شاعران بزرگ کودک، سعی در استفاده

👤 شاعر در کاربرد ردیف نیز به عنوان آهنگیار قافیه موفق ظاهر شده است.

👤 افشین علاء چون دیگر شاعران بزرگ کودک، سعی در استفاده از آرایه تشخیص دارد. در کتاب «نسیم دختر باد» این آرایه به فراوان دیده می‌شود.

از آرایه تشخیص دارد. نکته‌هایی است که هر شاعر توانمندی به آن می‌اندیشد و تلاش می‌کند در سرایش شعر کودک مضمون آفرین باشد. شاید بتوان گفت یکی از مهم‌ترین عوامل پویایی و مانایی شعر کودک، آفرینش مضامین تازه است.

مضامین و محتوای مجموعه شعر «نسیم دختر باد» به تمامی در باورهای مذهبی ریشه دارد. تمام سروده‌های این مجموعه که همگی در قالب چارپاره سروده شده‌اند، از باورها و پشتوانه‌های مذهبی بهره‌مند هستند.

کاربرد باورهای مذهبی در شعر که بیشتر به‌طور رسمی از زمان صفویه وارد شعر فارسی شده، در شعر کودک هم کم و بیش وجود دارد و در شعر کودک پس از انقلاب بیشتر از گذشته به چشم می‌خورد. اما یادمان باشد که چگونگی به کار بستن این‌گونه مضامین در شعر کودک همواره مسئله‌ای اساسی بوده و باید در تکرار و به کارگیری آن توجه کرد.

شاعران گاهی در سرایش شعر کودک از باورهای مذهبی چنان بهره می‌برند که مضامین شعرشان تبدیل به آموزش صرف می‌شود و همین عامل موجب می‌شود شعر از نظر ساختار سست به نظر برسد. این‌گونه شعرها، موجب «شعر گریزی» کودکان می‌شوند. وقتی شاعری تلاش می‌کند از روایات اسلامی در سرایش شعر بهره بگیرد و یا پیام شعر او درباره نماز، روزه و دیگر باورهای مذهبی باشد، باید بیشتر به شعریت

در کتاب «نسیم دختر باد» این آرایه به فراوان دیده می‌شود تا جایی که در همین اسم کتاب [نسیم دختر باد] این آرایه زیبا نهفته است؛ شاعر، باد را چون انسانی می‌پندارد که دختری دارد و نسیم هم فرزند اوست. در واقع شاعر از استعاره انسان مدارا نه سود جسته است.

ببین که ماه و خورشید
کنار هم نشسته‌اند
به حضرت محمّد(ص)
درود می‌فرستند

(همان، ص ۹)

شاعر در این دو بیت، ماه و خورشید را جاندار می‌پندارد، چون انسانهایی دوستانه که کنار هم نشسته‌اند و با هم به پیامبر(ص) درود می‌فرستند. این از ظرافت‌های آرایه تشخیص است که شعر را زیبا می‌کند. کاربرد ترکیباتی مثل: ناله باد، گریه ابر، قامت کوه، چهره خاک همگی نشان از استفاده مکرر از آرایه تشخیص یا جاندارانگاری دارد.

البته از دیدگاهی ژرفتر درمی‌یابیم که شاعر آن‌گونه که لازم بود از این آرایه و حتی آرایه‌های دیگر استفاده نکرده و به عناصر سازنده خیال کمتر توجه داشته است. به همین دلیل اشعار این مجموعه از نظر ساختار شعری بویژه در زمینه صور خیال غنی نیست.

مضامین و محتوای شعر

توجه به مضامین و محتوای شعر از جمله

اشعار این مجموعه از نظر ساختار شعری بویژه در زمینه صور خیال غنی نیست.

ارجمند استفاده کرده و شعری سروده است که بسیار ساده و صمیمی است و تا سالها می‌تواند در ذهن و زبان کودکان و نوجوانان و حتی بزرگ‌ترها نقش ببندد. اجازه بدهید در پایان این نوشتار آن را با هم بخوانیم:

برادر بزرگ‌تر

شب است و مادری کنار کوچه

نشسته است تا پدر بیاید

تمام بچه‌ها در انتظارند

برادر بزرگ‌تر بیاید.

همین که سایه‌اش می‌آید از دور

هزارها ستاره می‌درخشند

کلاغ‌ها ز کوچه می‌گریزند

نگاه‌ها دوباره می‌درخشند.

برادر بزرگ‌تر که باشد

تمام خانه غرق در امید است

اگر پدر دری به شهر خوبی‌ست

برادر بزرگ‌تر کلید است.

برادر بزرگ‌تر نگاهش

همیشه می‌رسد به دورترها

رفیق مهربان مادران است

شبیبه نوجوانی پدرها

خدا کند به روی خانه‌ها مان

همیشه سایه پدر بماند

اگر خدا نکرده - سایه‌ای نیست

برادر بزرگ‌تر بماند

شعر توجه کند و آن شعر را هنری‌تر بیافریند. تمامی سروده‌های افشین علاء در این مجموعه برخوردار از باورهای مذهبی بوده، اما متأسفانه گاهی شعریت شعرش را از دست داده و اشعارش به نظمی ساده تبدیل شده است!

در شعر «لطف خدا» که نخستین شعر این مجموعه است، شاعر می‌خواهد بگوید تمامی آن چیزی که در طبیعت وجود دارد، نشانه‌هایی از آفریدگار است و این ایزد بزرگ و دادار مهربان است که تمامی پدیده‌ها را آفریده است. این شعر به خاطر عدم توجه لازم شاعر به ساختار و شعریت آن، چندان شاعرانه نیست که می‌توانست باشد! عامل غیرشاعرانه بودن این شعر موجب می‌شود کودکان حتی یک بار هم با خواندن این شعر به شور و شعف دست نیابند.

در شعرهای «مادرم! قرآن بخوان»، «افطار»،

«روضه خوانی»، «عموی من ابوالفضل» شعریت و ساختار شعر در مضمون آن رنگ باخته است در حالی که شاعر می‌توانست کمی شاعرانه‌تر و ناب‌تر شعر بگوید و از گفتار و پیام‌دهی مستقیم و به اصطلاح از آموزش مستقیم دوری گزیند.

این عوامل یعنی توجه عمیق به محتوا و باورهای مذهبی، عدم توجه به ساختار شعر و حساسیت شعر کودک، مجموعه «نسیم دختر باد» را از دید هنری کمی سست نشان می‌دهد. امید است که شاعر خوب کودکان در مجموعه‌ها و شعرهای دیگری که در آینده از وی خواهیم خواند، به این موارد بیشتر توجه کند.

البته ناگفته نماند همین شاعر در شعر «برادر بزرگ‌تر» که واپسین شعر این دفتر است، از حدیثی